

**TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN ÖĞRENCİLERİN
SEKTÖRE KARŞI TUTUMLARININ MEZUNİYET SONRASI KARIYER
PLANLAMASI VE SEÇİMİNE ETKİSİ***

**THE IMPACTS OF STUDENTS' TOURISM SECTOR ATTITUDES ON THEIR
POSTGRADUATE CAREER OPTIONS AND PLANNING IN THE TERMS OF
SUSTAINABILITY IN TOURISM**

İlker GÜNAY¹, Zeki AKINCI²

Öz

Turizm sektöründe kariyer yapmak amacıyla turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre karşı tutumlarının belirlenmesi ve bu tutumlarının turizm sektöründe kariyer seçimlerine etkisinin ortaya konulması, sürdürülebilir turizm bağlamında sürdürülebilir kaliteli insan kaynağının sağlanması açısından önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada, turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektöre karşı olan tutumları ve bu tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimlerine etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını ve öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapma isteklerini ölçmeye yönelik ifadeler faktör analizine tabi tutulmuştur. Uygulanan faktör analizi sonucunda, ankete katılan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını oluşturan 8 faktör elde edilmiştir. Bu 8 faktör içerisinde öğrencilerin mezuniyet sonrasında sektörde kariyer yapma isteklerini etkileyen en önemli faktörlerin “kişi- endüstri uyumu”, “iş arkadaşlığı ile işe bağlılık” ve “yöneticilerin tutumu” olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Sektörü, Turizm Eğitimi, Tutum, Kariyer, Sürdürülebilir Turizm

¹ Bilim Uzmanı, gunayilker@yandex.com

² Yrd. Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi, zakinci@akdeniz.edu.tr

* Söz konusu bu çalışma, Duman, Tepeci ve Unur'un (2006) çalışmasında ve Pehlivan'ın, (2008) yüksek lisans tezinde kullanmış olduğu ölçeklerden faydalanılarak farklı bir evrende farklı bir örneklem üzerinde yapılan benzer bir çalışmadır.

Abstract

Determination of the tourism students' attitudes towards tourism sector and revealing the impacts of these attitudes on their career choice play an essential role for ensuring sustainable quality human resources within the scope of sustainable tourism. In this context, the aim of this study is to determine the tourism students' attitudes towards the tourism sector and the impacts of these attitudes on their post-graduation career choices. The population of the study is consisted of Tourism Faculty students in Akdeniz University. Variables that aim to evaluate attitudes towards tourism sector and desires for building a career in tourism sector were conducted to factor analysis. As a result of this process there are 8 factors that develop the attitudes towards tourism sector and it has been determined that the most important ones among these 8 factors are "person-industry consistency", "commitment to work with business friendship" and "attitudes of managers".

Keywords: Tourism Sector, Tourism Education, Attitude, Career, Sustainable Tourism

1. GİRİŞ

Turizm Sektörü, Türkiye’de özellikle 2000’li yıllardan itibaren hızlı bir gelişim göstermiş ve uluslararası rekabet gücünün en yüksek olduğu sektörlerden biri haline gelmiştir (Çatı ve Bilgin, 2013: 24). Türkiye’ye gelen turist sayısı 2003 yılında 16 milyon 302 bin 53 kişi ve turizm geliri 13 milyar 854 milyon 866 dolar iken, 2016 yılı itibariyle turist sayısı 31 milyon 365 bin 330 kişi ve turizm geliri 22 milyar 107 milyon 440 dolar olarak gerçekleşmiştir (TÜRSAB, 2017). Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere sadece 14 yıl gibi kısa bir sürede Türkiye’ye gelen turist sayısında %192,4 ve turizm gelirlerinde % 159,5 düzeyinde bir artış yaşanmıştır.

Türkiye turizm sektöründe yaşanan bu olumlu gelişmeler ilerleyen yıllarda da yükselişini devam ettirmesi beklenmektedir. Sektörün bu yükselişini ve devamlılığını sürdürebilmesi için sektörde çalışanların ve sektörde kariyer yapmayı planlayan öğrencilerin sektöre karşı olumlu tutumlarının da sürdürmesini gerekli kılmaktadır (Solmaz ve Erdoğan, 2013: 558). Bilindiği gibi, turizm işletmelerinin kaliteli mal ve hizmet üretmesi ve kaliteli kurumların geliştirilmesinin önündeki en önemli engel sektörde çalışacak nitelikli işgücünün yetersiz olmasıdır. Sektördeki işgücünün nicelik ve nitelik açısından yetersizliği hem sektör temsilcilerince hem de işletme yöneticilerince sıklıkla dile getirilmektedir (Çatı ve Bilgin, 2013: 24). Rekabetin çok sert geçtiği dünya turizm sektörüne kaliteli mal ve hizmetle girebilmek ve sektörde söz sahibi olabilmek için toplumun turizmin önemini kavraması ve yeterli sayıda nitelikli işgücünün var olması gerekmektedir. İnsanın insana, yüz yüze hizmet sunduğu turizm sektörünün emek yoğun bir sektör olması nedeniyle istenilen nicelikte ve nitelikte işgören istihdamının sağlanması sektör açısından büyük bir önem arz etmektedir. İstenilen nitelikli insan gücü de ancak etkin ve kaliteli turizm eğitimi ve öğretimiyle sağlanabilir (Ehtiyar ve Üngüren, 2008: 160; Ünlüöner ve Boylu, 2005: 13). Hacıoğlu’na göre (1992: 90) turizm eğitimi, turizm konusunda bilgili, kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesini amaçlayan çalışmalar bütünüdür. Yapılan bu tanım çerçevesinde mesleki turizm eğitimi veren okulların amaçları; turizm sektöründe çalışacak elemanları temel eğitimden geçirerek turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak, turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamak (Mısırlı, 2002: 42) ve yönetim tekniklerini öğretmek yeni kavram, fikir ve

teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonellerini yetiştirmek (Üzümcü ve Bayraktar, 2004: 80) olarak tanımlanabilir.

Ülkemizde turizm eğitimi veren okulların daha çok yükseköğretim düzeyinde yoğunlaştığı ve bu yoğunlaşmanın birtakım sorunları beraberinde getirdiği ifade edilmektedir. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde ise, turizm eğitimi veren kurumlar incelendiğinde Türkiye'deki sistem işleyişinin aksine genellikle kurslar ve ortaöğretim düzeyinde turizm eğitiminin yoğunlaştığı görülmektedir (Ehtiyar ve Üngüren, 2008: 161). Nihayetinde turizm eğitimi veren kurumlar hem turizm işletmelerinin ihtiyacı olan pek çok hizmeti sağlayabilecek alt kademe insan gücünü hem ara insan gücü olarak tanımlanan orta kademe işgücünü hem de turizmle ilgili kamu ve özel sektör kurumlarına yönetici, araştırmacı ve planlayıcı üst kademe insan gücünü yetiştirmelidir (Avcıkurt ve Karaman, 2002: 53).

Turizm okulları tarafından verilen turizm eğitimi, sektörle etkin bir işbirliğiyle sektörün ihtiyaçlarına uygun personelin yetiştirilmesini ve yetişmiş nitelikli personelin de sektöre karşı olumlu tutum içerisinde olmasını ve nihayetinde istenilen nicelikte ve nitelikte öğrencilerin istihdam edilmesini sağlamalıdır. Ünlüöner'in (2004: 109) belirttiği gibi, bir eğitim sisteminin etkinliği ve kalitesi, eğittiği kişilerin yer ve konumlarıyla ölçülmektedir. Görüldüğü gibi turizm eğitimi alan öğrenciler sektörün potansiyel birer temsilcisi durumundadır. Bu nedenlerle öğrencilerin sektörde çalışma durumlarının da incelenmesi gerekmektedir. Öğrencilerin mesleki eğitim aldıkları ilgili sektöre yönelik tutumları, sektörde çalışmaya yönelik bakış açılarını, mesleklerini sevmelerini, kariyer seçimlerini yani gelecekte sektörde çalışıp çalışmama konusunda tercihlerini etkileyecektir.

Bilindiği gibi, sürdürülebilir turizmin temelinde eğitim yatmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi 2023'de belirtildiği üzere ülke turizmimizin itibarı ve kârlılığı, eğitim kalitesinin sürekliliğine bağlı olduğu belirtilmektedir. Türk turizm endüstrisinin kaliteli hizmet anlayışından ödün vermeden sürdürülebilir kılınması için hem yerel halkın hem de turizm öğrencilerinin sürdürülebilir turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin de kurucuları arasında yer aldığı ve 1975 yılından bu yana tam üyesi olduğu (MFA, 2017) Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütünden (UNWTO) Tedqual (Turizm Eğitiminde Kalite) belgesine sahip iki eğitim kurumunun olması daha uzun yolumuzun olduğunu göstermektedir (UNWTO, 2017). Çalışmanın yürütüldüğü Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi bu belgeye sahip olan iki eğitim kurumundan biridir.

Bu araştırmada, lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemek ve turizm sektörüne olan bu tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer kararlarını nasıl etkilediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda yoğun rekabetin ve belirsizliğin yaşandığı turizm sektöründe turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre karşı tutumlarının saptanması ve bu tutumlarının kariyer kararları üzerindeki etkisinin incelenmesi açısından elde edilen bulgular hem turizm sektörüne hem de turizm literatürüne önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Sürdürülebilir Turizm, Turizm Eğitimi

Sürdürülebilir turizm; insanla çevrenin birlikte var olmasıyla ilişkilidir. Asıl amaç ise turizmin gelişimine paralel olarak, doğal, kültürel, ekolojik ve biyolojik tüm kaynakların korunması ve

sürekliliğinin sağlanmasına uygun turizm planlamasının yapılması ve uygulanmaya konmasıdır (Keskin ve Örgün, 2015: 31).

Sürdürülebilir turizm tanımında yer alan amaçlara ulaşabilmek için örgün ve yaygın turizm eğitiminin bu doğrultuda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Raporunda belirtildiği üzere “etkin bir eğitimin yapılabilmesi için, eğitim ve öğretimdeki yenilikler sürekli bir şekilde takip edilmeli, turizm sektöründeki bugünkü ve gelecekteki olası değişimler iyi analiz edilerek eğitim programlarının elde edilen bulgular doğrultusunda hazırlanması” sağlanmalıdır.

Sadece turizm işletmelerinin kaliteli olması sürdürülebilir turizm için yeterli bir koşul değildir. Sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilebilmesi için istenilen nicelikte ve nitelikte işgücünün sektörde çalıştırılması gerekmektedir. Bu ise turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne olumlu tutumlarının geliştirilmesiyle ancak sağlanabilir. Bu bağlamda, işe alınacak öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapmaları doğrultusunda öğrencilerin tutumlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir turizm, sadece kaliteli doğal ve yapay fiziki yapılara sahip olmakla değil, aynı zamanda kaliteli hizmet sunumuyla mümkün olabilmektedir. Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için gerekli koşullardan biri olan kaliteli hizmet sunumu, ancak turizm sektörüne karşı olumlu tutuma sahip bu sektörde kariyer yapmak isteyen öğrencilerin sektörde çalışmasıyla mümkün olabilecektir.

Genel anlamda eğitim, “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 2013: 79). İnsan üzerine yapılan uzun vadeli bir yatırım olan eğitim, ülkelerin geleceğini etkileyen ve belirleyen en önemli faktörlerden biridir (Pehlivan, 2008: 7). Kozak ve Kızıllırmak’a göre (2001: 9) mesleki eğitim, “bireyin iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri, iş alışkanlıklar kazandıran ve bireylerin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren bir süreç” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda turizm eğitimi ise, bir yandan turizm sektörünün bir parçası olan konaklama işletmeleri, seyahat işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri gibi turizm işletmelerinin, nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak yürütülen bir faaliyet (Çimen ve Akbaba, 2006: 232), diğer yandan ise sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma, planlama çalışmalarını yapabilecek, işletmelerin verimliliğini arttırabilecek ve sektördeki yenilikleri takip edebilecek bireylerin yetiştirilmesi için yapılan mesleği eğitim şeklinde tanımlanabilir (Yıldız, 2013: 595).

Ülkemizde 1953 yılında Ankara ve İzmir Ticaret Liselerinde turizm meslek kurslarıyla başlayan turizm eğitimi (Ünlüönen ve Boylu, 2009: 969), günümüzde ortaöğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde yürütülmeye devam etmektedir (Boylu ve Arslan, 2013: 551). Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren toplam 68 kurum bulunmakta olup bu kurumların 42’si fakülte bünyesinde, 26’sı ise yükseköğretim bünyesinde eğitim vermeye devam etmektedir (ÖSYM, 2015).

Turizm eğitimi veren kurumların temel amaçları, sektörde çalışacak öğrencileri temel eğitimden geçirmek, halkın ve turizm öğrencilerin turizm konusunda bilinçlenmesini sağlamak, sektörün gelişmesi için eğitmen yetiştirmek, sektörün gelişmesine katkıda bulunmak ve bilimsel araştırmaların yapılabilmesi için olanakların yaratılmasını sağlamak olarak sıralanabilir (Çimen ve Akbaba, 2006: 232; Yıldız, 2013: 595-596).

Boylu ve Arslan (2013: 551) tarafından yapılan çalışmaya göre her eğitim düzeyinde yıllar itibariyle turizm eğitimi alan ve mezun olan öğrenci sayılarında kayda değer artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, turizm eğitimi almış öğrenci sayısının artmış olmasına rağmen mezunların çok büyük bir kısmının sektörde çalışmadığı ve bu sektörün dışında istihdam edildiği farklı çalışmalarda ortaya konmuştur (Kuşlivan ve Kuşlivan, 2000; Duman, Tepeci ve Unur 2006; Pehlivan 2008; Avcıkurt, Deveci ve Türkmen, 2012; Cömert, 2014). Bu çalışmalardan birine örnek olarak Baltacı vd.'lerinin (2012: 23) yapmış olduğu çalışmada bilinçsiz tercih yaparak turizm bölümünde eğitim alan öğrencilerin istedikleri şartları bulamamaları sonucunda gelecekle ilgili karamsarlığa düştükleri, memnuniyetlerinin düşük düzeyde olduğu ve turizm sektöründe kariyer yapma konusunda kararsız oldukları saptanmıştır.

Turizm eğitimi almış öğrencilerin diğer sektörleri tercih etmelerinin altında yatan sebeplerden bazıları; yetersiz sosyal güvence imkânları, düşük ücret, işgücü devir hızının diğer sektörlerle göre yüksek olması, çalışma saatlerinin düzensiz ve uzun olması, işin ve çalışma ortamının stresli olması, fazla mesai ücretlerinin ödenmemesi, sektörün sezonluk ve yarı zamanlı olması, yükselme olanaklarının önündeki engeller, sektörün yorucu ve yıpratıcı etkisi, yabancı dil eğitiminin eksikliği, alınan eğitimle sektörde yapılan işin uyuşmaması gibi faktörler olarak görülmektedir (Aksu ve Köksal, 2005: 445; Erdem, 2010: 1089; Yıldız, 2013: 596; Gezen ve Köroğlu, 2014: 214; Cömert, 2014: 51).

2.2. Tutum ve Kariyer

Tutum kavramı konusunda yazın alanında ortak bir tanımlamanın yapılmadığı, birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlamanın yapıldığı saptanmıştır. Tutum kavramını Kağıtçıbaşı (1998: 84), “bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilim”, Berberoğlu (1990: 16), “genelde bir bireyin herhangi bir uyarıcı karşısında olumlu ya da olumsuz tepki gösterme eğilimi”, Eren (1993: 87), “bireyin kendi dünyasının bir yönü ile ilgili olarak belirli değer yargılarına ve inançlarına bağlı olarak ortaya çıkan coşku ve tanıma süreçleri” ve Maxwell (1996: 17), “davranışlarla anlatılan ve içten gelen bir duygu” olarak ifade etmektedir. Yazın alanında tutum ile ilgili yapılan birçok tanım çerçevesinde tutumu insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında öğrenilmiş davranış eğilimleri olarak tanımlayabiliriz (Demirel, 1993: 61). Bununla birlikte burada söz konusu bu davranışlar, doğrudan gözlenebilen davranış değil, davranışı hazırlayan, onlara rehberlik eden ön eğilimler olarak ifade edilmektedir (Pehlivan, 2008: 52).

Tutumların oluşumu hakkında en önemli şey, tutumların öğrenilebileceğidir. Bireyler, aileye, çalışma arkadaşlarına, iletişim araçlarına, eğitim kurumlarına ve yaşam deneyimlerine bağlı olarak çeşitli tutumlar geliştirirler. Tutumların öğrenilmesinde ise, kişinin içinde yaşadığı ekonomik, sosyal, politik, fiziksel (doğa) ve psikolojik ortamın etkisi vardır (Kozak ve Kızılırmak, 2001: 10). Bu görüşler doğrultusunda, kişinin herhangi bir alanla ilgili geliştirdiği olumlu veya olumsuz tutumun altında konu ile ilgili düşünceleri, duyguları ve davranışlarının etkili olduğu söylenebilir. Kariyer kavramı Yeşilyaprak (2012: 7) tarafından; “bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, bireyin meslek ve diğer yaşam rollerinin birbirini etkilemesi ve izlemesi sonucu oluşan genel örneğe ve gelişim çizgisinde, özellikle iş ve mesleğe ilişkin rollerinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri de içeren bir süreç”, Erdoğan’a göre (2003: 11) “kişinin kabiliyetleri ve ilgilerindeki değişimler, iş alanında ilerlemesi, deneyim kazanması ve

değerlendirmeleri” olarak tanımlanmaktadır. Koca’ya (2010: 57) göre de kariyer, bireyin çalışma hayatı boyunca üstlendiği işlerin tamamı olmasının yanı sıra bireyin iş yerinde kendisi için tanımlanan rol ile ilgili beklenti, amaç, duygu ve arzularını gerçekleştirebilmesi için eğitilmesi ve bu eğitim ile edindiği bilgi, beceri, yetenek ve çalışma azmi ile o örgütlerde ilerleyebilmesi anlamını da taşımaktadır.

Kişinin kariyer seçimini etkileyen birçok faktör söz konusudur ve bu faktörler iki ayrı grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi, ilgi, yetenek, değer yargılarının yer aldığı içsel (bireysel) faktörler: diğeri de, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel yapıyı kapsayan dışsal faktörlerdir (Duman, Tepeci ve Unur, 2006: 53). Ayrıca bireysel kariyer adımlarını “kendi kendini değerlendirme, örgüt içi ve örgüt dışı fırsatları belirleme, kendi şartlarına uygun hedefleri bulma, plan hazırlama ve uygulama” olmak üzere dört başlıkta toplamak mümkündür (Eryiğit, 2000: 17-20).

Doğan ve Kekeç Morkoç’a (2014: 1423) göre kariyer planlanması, bir kişinin iş hayatında sahip olmak istediği uzmanlık ve iş başarısı olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kariyer planlaması; kariyer hedeflerini belirleme, işleri ve kariyer yollarını analiz etme, olası işletmeleri belirleme, başvurma ve elde etme olarak süreçlendirilmektedir. Kariyer planlaması süreci bireyin iş yaşamına devam etmesi açısından önemli bir süreçtir. Bu süreçte elde edeceği motivasyonla kariyerinde sürekli bir ilerleme sağlayabileceğini söylemek mümkündür (Dinçer İstanbullu, Akova ve Kaya, 2013: 44).

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemek ve sektöre olan bu tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer kararlarını nasıl etkilediğini saptamasıdır. Bu bağlamda yapılan bu araştırma, turizm öğrencilerinin sektöre bakış açısının değerlendirilmesi ve turizm öğrencilerinin kariyer tercihlerinin anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın evrenini, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesinde lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrenciler oluşturmaktadır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılı itibariyle turizm fakültesinde eğitim almakta olan öğrenci sayısı 1,542’dir. Anket öğrencilere gönüllülük esasına göre uygulanmıştır ve 251 öğrenciye ulaşılmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004: 50)’a göre 1542 kişilik bir evren büyüklüğü için 200 ve daha fazla bir sayıda örnekleme ulaşmamız yeterli olacaktır. Tavşancıl (2010: 51)’a göre faktör analizinde örneklem sayısının ifade sayısının 5 ile 10 katı arasında olması gerektiğini belirtmiştir. Eğer parametrik analizler yapılacaksa, örnekleme yer alan her bir grubun üye sayısı kabul edilen alt sınır 30 olmalıdır (Ross, 2004: 212).

Veri toplama aracı olarak anket formu hazırlanmıştır. Anket formundaki soruların ilk yedisi öğrencilerin demografik özelliklerini ölçmeye yöneliktir. İfadeler kısmındaki toplam 49 ifadeden ilk 39 ifade öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını ölçerken devamındaki 10 ifade ise öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapma isteklerini ölçmekte olup 5’li likert ölçeği türünde ifadeler bulunmaktadır. Anket formunda cevap aranan sorular, Duman, Tepeci ve Unur’un (2006) çalışması ve Pehlivan’ın, (2008) yüksek lisans tezinden yararlanılarak, literatür çerçevesinde hazırlanmıştır. Ankette bulunan 24 adet ters önermeli ifadeler düz önermeye çevrilerek katılımcıların ifadeleri daha çabuk anlamlandırıp hızlı cevaplandırmaları sağlanmıştır.

Araştırma evreni ve örnekleme gerekli olan veriler araştırılıp incelenerek saptanmış ve anket yöntemi doğrultusunda veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programıyla analiz edilip araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. Bu araştırma çerçevesinde demografik değerlendirmelere ilişkin verilerin yorumlanmasında frekans ve yüzde analizinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını ve öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapma isteklerini ölçmekte yönelik ifadeler faktör analizine tabi tutulmuştur. Örneklem verilerinin normal dağılıma uygun olduğu, bu testlerin yapılması için gerekli şartlar sağlanmıştır. Belirlenen boyutların demografik özellikleri itibari ile farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi ve ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Sektöre olan tutumlarını belirleyen faktör boyutları ile kariyer yapma isteği arasında ilişkiyi anlayabilmek için korelasyon analizi ve sektörde kariyer yapma isteğini etkileyen boyutları anlamak için de regresyon analizlerinden yararlanılmıştır.

Bu çalışmada, turizm sektörüne nitelikli insan kaynakları yetiştirme misyonuna sahip lisans düzeyinde turizm eğitimi veren okullardaki üniversite öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumlarının incelenmesi ve bu tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimine nasıl etki ettiğinin saptanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, aşağıda kurulan hipotezler test edilmiştir.

H1. Cinsiyete göre sektöre yönelik tutum alt faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2. Sınıflara göre sektöre yönelik tutum alt faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3. Sektöre yönelik kariyer yapma isteğini, sektöre yönelik diğer kariyer yapma tutum alt faktörleri anlamlı ve olumlu yönde etkilemektedir.

H4. Mezun olunan lise programına göre sektöre yönelik tutum alt faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4. BULGULAR

Bu bölümünde ankete katılan katılımcıların çeşitli demografik özelliklerine yer verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	118	47
	Erkek	133	53
	Toplam	251	100,0
Yaş	17 -19	43	17,1
	20-22	139	55,4
	23 ve üzeri	69	27,5
	Toplam	251	100,0
Sınıf	1. Sınıf	70	27,9
	2. Sınıf	49	19,5
	3. Sınıf	64	25,5
	4. Sınıf	68	27,1
	Toplam	251	100,0
Staj	Yapan	151	60,2
	Yapmayan	100	39,8
	Toplam	251	100,0
Lisede Turizm Eğitimi	Turizm Eğitimi Alan	66	26,3
	Turizm Eğitimi Almayan	185	73,7
	Toplam	251	100,0
Ailede Turizm Sektöründe Çalışan	Olan	53	21,1
	Olmayan	198	78,9
	Toplam	251	100,0

Araştırma da katılımcıların %53'ü (133 kişi) erkeklerden oluştuğu, %55,4'ünün (139 kişi) 20–22 yaş grubunda yer aldığı, %27,9'unun (70 kişi) 1. sınıf da eğitim gördükleri, %60,2'sinin (151 kişi) stajını yaptığı, 73,7'si (185 kişi) lisede turizm eğitimi almadığı ve % 78,9'unun (198 kişi) ise ailesinde turizm sektörü çalışanı bulunmadığı Tablo 1'den anlaşılmaktadır.

4.1. Güvenilirlik Analizi

Sosyal bilimlerde, Alfa yönetimi kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu elde edilen Cronbach Alfa değerinin 0,60'ın üzerinde olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilir (Kalaycı, 2009: 404). Bu çalışmada kullanılan ölçeğin Alfa yöntemi kullanılarak güvenilirlik analize tabi tutulması sonucunda Cronbach Alfa değeri 0,798 olarak bulunmuştur. Bu oran kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.2. Faktör Analizi

Turizm öğrencilerinin sektöre olan tutumlarını oluşturan boyutları elde etmek maksadıyla oluşturulan ölçekte bulunan 39 ifade Varimax döndürme yöntemiyle açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının yüksekliği ilgili değişkenin iyi tanımlandığına yani kapsam geçerliğinin dolaylı olarak sağlandığına kanıt olarak gösterilebilir. En son KMO değerinin. 728 çıkması geçerliğinin yüksek olduğunun bir göstergesidir (Büyüköztürk, 2002:170). Ayrıca soruların hazırlanış aşamasında alan yazınına ve uzman görüşüne başvurulmuş, kapsam geçerliği çalışmasında uzman görüşlerinin değerlendirilmesi Davis tekniği dikkate alınarak yapılmıştır (Davis, 1992:196).

Tablo 2. Sektöre Yönelik Tutumlarla İlgili Faktör Boyutları

<i>Faktörler</i>	Faktör Yüklere	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha
<i>Faktör 1:Terfi İmkânları</i>		% 8,28	,650
Kısa sürede sektörde iyi noktalara geleceğimi düşünüyorum.	,612		
Sektörde terfi imkânları yüksektir.	,771		
Sektörde tanıdığı (torpili) olmayanın terfi etmesi kolaydır.	,723		
<i>Faktör 2:Ücret ve Ek Gelirler</i>		% 8,17	,647
Turizm sektöründeki birçok işin ücreti çok yüksektir.	,740		
Sektör dışındaki ek gelirler (prim, konaklama, ulaşım, ikramiye) yeterlidir.	,661		
Bu sektörde çok para kazanabileceğimi düşünüyorum.	,609		
Bu sektördeki birçok işin ücreti ekonomik olarak rahat bir hayat sürmek için yeterlidir.	,586		
<i>Faktör 3:İşin Doğası ve Çalışma Koşulları</i>		% 8,05	,603
Turizm sektöründeki çalışma ortamı streslidir.	,546		
Hafta sonu tatili benim için çok önemlidir.	,671		
Özel hayatım benim için çok önemlidir.	,743		
Turizm endüstrisindeki işler çok yorucudur.	,694		
<i>Faktör 4:Sektörde Eğitimin Rolü</i>		% 8,04	,637
Turizm sektöründe terfiler liyakate (hak edişe) göre yapılır	,605		
Daha önceki mezunlar sektörde iyi pozisyonlardadır.	,781		
Turizm işletmelerinde terfi kararları alınırken çalışanların eğitim düzeyi dikkate alınır.	,736		
<i>Faktör 5:İş Arkadaşlarına ve İşe Bağlılık</i>		% 8,01	,691
Turizm sektöründe genelde çalışanlar arasında işbirliği vardır.	,777		
Turizm sektörü çalışanlarında ekip ruhu gelişmiştir.	,787		
Yöneticiler çalışanların işletmeye olan bağlılıklarını arttırmak için yeterli çaba gösterirler.	,618		
<i>Faktör 6:Yöneticilerin Tutumu</i>		% 7,22	,621
Sektörde çalışan yöneticilerin birçoğu turizm eğitimi almışlardır.	,595		
Yöneticiler gerektiğinde çalışanların mesleki eğitim almasını sağlarlar.	,765		
Yöneticiler işlerini daha iyi yapabilmeleri için çalışanlarına yetki vermektedirler.	,729		
<i>Faktör 7:Kişi Endüstri Uyumu</i>		% 7,18	,588
Kişiliğim turizm endüstrisinde çalışmaya uygundur.	,804		
Turizm sektöründeki işlerde bilgi ve becerilerimi kullanabilirim.	,727		
<i>Faktör 8:Çalışanlar Arası İlişki</i>		% 5,80	,456
Sektörde turizm eğitimi almayan çalışanlar alanlarla iyi geçinirler.	,796		
Turizm sektöründe çalışanların genelde eğitim seviyesi yüksektir.	,578		
Toplam Açıklanan Varyans		% 60,75	
Kaiser-Meyer-Olkin 0,728			
Bartlett Küresellik Testi: 1280,7;P=0, 000			

Faktör analizi öncesi hesaplanan KMO değeri 0,728 olarak bulunmuş olup bu değer örneklem sayısının faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett Küresellik Testi'nin sonucu ise (1280,7;p=0,000) değişkenler arasında ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Yapılan ilk faktör analizinde 12 faktör elde edilmiştir. Eşkökenliliği 0,5'in altında (Hair vd., 1998: 113) olan dokuz ifade ve benzer faktör yükü ile birden fazla boyut altında yer alan altı ifade analizden çıkarılmıştır. Böylece öz değeri 1'den büyük ve eşkökenliliği 0,5'in üzerinde olan toplam 8 faktör elde edilmiştir. Elde edilen 8 faktörün varyans açıklama oranı % 60,75 olup kabul edilebilir eşik değerinin üzerindedir (Nakip, 2003: 412). Faktörlerin içsel tutarlılıkları için hesaplanan Cronbach Alpha değerleri 0,456 ile 0,691 arasında değişmekte olup, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir (Hair vd., 1998: 118).

Faktörler, kapsadıkları ifadeler göz önüne alınarak “Terfi İmkânları”, “Ücret ve Ek Gelirler”, “İşin Doğası ve Çalışma Koşulları”, “Sektörde Eğitimin Rolü”, “İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık”, “Yöneticilerin Tutumu”, “Kişi Endüstri Uyumu” ve “Çalışanlar Arası İlişki” olarak isimlendirilmiştir (Tablo 2).

Çalışmada turizm sektöründe kariyer yapma isteğini ölçmeye yönelik 10 maddelik ölçek ayrı bir faktör analizine tabi tutulmuştur. Yapılan faktör analizinde ilk aşamada 3 boyut ortaya çıkmıştır. Ancak eşkökenliliği 0,5’in altında olan (Hair vd., 1998: 113) maddelerin çıkarılmasıyla 4 maddeden oluşan tek bir boyut elde edilmiştir.

Tablo 3. Sektörde Kariyer Yapma İsteği ve Değişkenler Arasındaki İlişki

	Ort.	S.S.	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha
Faktör: Sektörde Kariyer Yapma İsteği	3,34	0,86		% 55,68	,732
Mezun olunca turizm sektöründe çalışacağım.	3,41	1,10	,791		
Bu sektörde uzun yıllar çalışırım.	3,20	1,16	,755		
Geleceğimin turizm endüstrisinin geleceği ile ilgili olduğumu düşünüyorum.	3,32	1,14	,741		
Turizm sektöründeki iş olanakları ile ilgileniyorum.	3,43	1,21	,693		
Kaiser-Meyer-Olkin ,645					
Bartlett Küresellik Testi: 261,1P=0,000					

Faktör analizi öncesi hesaplanan KMO değeri 0,645 olarak bulunmuş olup bu değer örneklem sayısının faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir, Bartlett Küresellik Testi’nin sonucu ise (261,1;p=0,000) değişkenler arasında ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Elde edilen faktörün varyans açıklama oranı % 55,68 olup kabul edilebilir eşik değerinin üzerindedir (Nakip, 2003: 412). Faktörlerin içsel tutarlılıkları için hesaplanan Cronbach Alpha değerlerinin 0,732 olup, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir (Hair vd., 1998: 118). Faktör, kapsadıkları ifadeler göz önüne alınarak “Sektörde Kariyer Yapma İsteği” olarak isimlendirilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4’de turizm sektörüne olan tutum ifadeleri ve sektörde kariyer yapma düşünceleri ifadelerine yapılan faktör analizi sonucu çıkan faktörler ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı anlamak için t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda kadın ve erkek katılımcılar arasında sadece “İşin Doğası ve Çalışma Koşulları” faktöründe anlamlı bir farklılığın olduğu diğer faktörlerde ise olmadığı anlaşılmıştır (p<0,05). Bu kapsamda H1 hipotezi “Cinsiyete göre sektöre yönelik tutum alt faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” Cinsiyete göre “İşin Doğası ve Çalışma Koşulları” faktöründe anlamlı bir farklılık söz konusu olduğu için kısmen kabul edilmiş ve diğer faktörlerde anlamlı bir farklılık olmadığı için kabul edilmemiştir.

Tablo 4. Cinsiyet ve Faktörler Arasındaki İlişki

Faktörler	Kadın (118)		Erkek (133)		P
	Ort	SS.	Ort.	SS	
Terfi İmkânları	2,88	0,98	2,82	0,87	0,643
Ücret ve Ek Gelirler	2,82	0,85	2,85	0,64	0,710
İşin Doğası ve Çalışma Koşulları	3,97	0,84	3,70	0,80	0,010*
Sektörde Eğitimin Rolü	2,65	0,90	2,70	0,69	0,593
İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık	3,04	0,80	3,11	0,78	0,471
Yöneticilerin Tutumu	2,84	0,91	2,91	0,80	0,515
Kişi - Endüstri Uyumu	3,55	1,04	3,65	0,96	0,411
Çalışanlar Arası İlişki	2,45	0,75	2,58	0,84	0,211
Sektörde Kariyer Yapma İsteği	3,29	0,84	3,38	0,88	0,411

*p<0,05

Ankete katılan katılımcıların, sınıflarıyla (1. sınıf, 2. sınıf 3. sınıf ve 4. sınıf) turizm sektörüne olan tutum ifadeleri ve sektörde kariyer yapma düşünceleri ifadelerine yapılan faktör analizi sonucu çıkan faktörler karşılaştırmak amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Anlamlı farklılık bulunan faktörlerde farkın hangi sınıflardan kaynaklandığını anlamak için scheffe testinden yararlanılmıştır.

Tablo 5. Sınıflar ve Faktörler Arasındaki İlişki

Faktörler	1. Sınıf (A)	2. Sınıf (B)	3. Sınıf (C)	4. Sınıf (D)	F	P	Anlamlı Farklılık
Terfi İmkânları	2,70	3,11	2,86	2,81	2,03	0,110	-
Ücret ve Ek Gelirler	2,88	2,82	2,71	2,93	1,08	0,358	-
İşin Doğası ve Çalışma Koşulları	3,69	3,96	3,89	3,80	1,17	0,321	-
Sektörde Eğitimin Rolü	2,62	2,82	2,59	2,72	0,90	0,441	-
İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık	3,28	3,15	2,87	3,00	3,47	0,017*	A-C
Yöneticilerin Tutumu	2,96	3,01	2,71	2,87	1,46	0,227	-
Kişi - Endüstri Uyumu	3,66	3,87	3,38	3,56	2,45	0,064**	B-C
Çalışanlar Arası İlişki	2,65	2,55	2,41	2,46	1,23	0,299	-
Sektörde Kariyer Yapma İsteği	3,54	3,46	3,09	3,27	3,78	0,011*	A-B

*p<0,05 **p<0,1

Buna göre; “İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık” faktöründe, 1. sınıf ile 3. sınıf arasında anlamlı fark bulunmaktadır (p=0,017<0,05). “Kişi Endüstri Uyumu” faktöründe, 2. sınıf ile 3. sınıf arasında anlamlı fark bulunmaktadır (p=0,064<0,1). “Sektörde Kariyer Yapma İsteği” faktöründe, 1. sınıf ile 2. sınıf ve arasında anlamlı fark bulunmaktadır (p=0,011<0,05) (p<0,1) (Tablo 5). Bu bağlamda, H2. Hipotezi “Sınıflara göre sektöre yönelik tutum alt faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” sınıflara göre “İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık”, Kişi-Endüstri Uyumu” ve Sektörde Kariyer Yapma İsteği” faktörleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu için kısmen kabul edilmiş ve diğer faktörler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı için kabul edilmemiştir.

Tablo 6’de turizm sektörüne olan tutum ifadeleri ve sektörde kariyer yapma düşünceleri ifadelerine yapılan faktör analizi sonucu çıkan faktörler ile katılımcıların mezun oldukları okul türleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı anlamak için t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda turizm meslek lisesi ve standart lise mezunu katılımcılar arasında sadece “Yöneticilerin tutumu” faktöründe anlamlı bir farklılığın olduğu diğer faktörlerde ise olmadığı anlaşılmıştır (p<0,05). Bu kapsamda H4 hipotezi “Mezun olunan lise programına göre sektöre yönelik tutum alt faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” Kısmen kabul edilmiş ve kısmen reddedilmiştir.

Tablo 6. Mezun Olunan Okul ve Faktörler Arasındaki İlişki

Faktörler	Turizm Meslek Lisesi (66)		Standart Lise (185)		P
	Ort	SS.	Ort.	SS	
Terfi İmkânları	2,85	1,00	2,84	0,88	0,971
Ücret ve Ek Gelirler	2,92	0,79	2,80	0,72	0,245
İşin Doğası ve Çalışma Koşulları	3,90	0,84	3,80	0,82	0,359
Sektörde Eğitimin Rolü	2,69	0,89	2,67	0,75	0,874
İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık	3,15	0,89	3,04	0,74	0,325
Yöneticilerin Tutumu	3,13	0,84	2,79	0,83	0,004*
Kişi - Endüstri Uyumu	3,70	1,05	3,56	0,97	0,329
Çalışanlar Arası İlişki	2,57	0,97	2,49	0,72	0,478
Sektörde Kariyer Yapma İsteği	3,31	1,01	3,34	0,80	0,831

*p<0,05

Çalışmaya katılan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını ölçen boyutlar arasındaki ilişkilerin ve bu boyutlar ile sektörde kariyer yapma isteği arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla, elde edilen 8 faktör ile kariyer yapma isteği değişkeni korelasyon analizine tabi tutulmuştur (Tablo 7).

Tablo 7. Sektöre Yönelik Tutumları Belirleyen Faktörler Arasındaki Korelasyon

	Ort.	Std.S.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Terfi İmkânları	2,849	,919	1								
2. Ücret ve Ek Gelirler	2,836	,742	,316*	1							
3. İşin Doğası ve Çalışma Koşulları	3,824	,830	-,022	-,048	1						
4. Sektörde Eğitimin Rolü	2,678	,791	,261*	,261*	,041	1					
5. İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık	3,074	,785	,325*	,253*	-,038	,317	1				
6. Yöneticilerin Tutumu	2,881	,850	,254*	,241*	-,055	,282	,364*	1			
7. Kişi - Endüstri Uyumu	3,601	,995	,189*	,230*	,087	,060	,178*	,193*	1		
8. Çalışanlar Arası İlişki	2,515	,796	,203*	,245*	-,087	,299*	,324*	,213*	,017	1	
9. Sektörde Kariyer Yapma İsteği	3,337	,858	,312*	,212*	-,022	,136**	,399*	,339*	,477*	,133**	1

*p<0,01 **p<0,05

Korelasyon analizi sonucunda araştırmada yer alan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını ölçen boyutlar arasında en yüksek korelasyon, “yöneticilerin tutumu” ile “iş arkadaşları ve işe bağlılık” arasında (r=,364) bulunmuştur. Pozitif yönlü bir ilişki olan bu iki faktörden anlaşılacağı üzere iş arkadaşlarıyla olan ilişkiler ve işe olan bağlılıktaki artış doğru orantılı olarak yöneticilerin tutumlarında da artmaya neden olacaktır. “Sektörde kariyer yapma isteği” faktörünü en çok etkileyen tutum faktörü “kişi endüstri uyumu” arasında (r=,477) gerçekleşmektedir (Tablo 7).

Çalışmaya katılan lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını ölçen faktörler ile öğrencilerin turizm sektörünü kariyer olarak seçme isteği arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Sektörde Kariyer Yapma İsteği ile Diğer Faktörler Arasındaki Regresyon İlişkisi

Değişkenler	Standardize edilmemiş Beta	Standart Hata	Standardize edilmiş Beta	Anlamlılık	Tolerans Değeri	VEF Değeri
Sabit	0,814	0,337				
Terfi İmkânları	0,121	0,053	0,130	0,023**	,807	1,239
Ücret ve Ek Gelirler	-0,027	0,066	-0,024	0,677	,807	1,239
İşin Doğası ve Çalışma Koşulları	-0,029	0,053	-0,028	0,589	,973	1,027
Sektörde Eğitimin Rolü	-0,040	0,062	-0,037	0,514	,797	1,255
İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık	0,272	0,065	0,250	0,000*	,735	1,361
Yöneticilerin Tutumu	0,150	0,057	0,149	0,010**	,801	1,249
Kişi - Endüstri Uyumu	0,339	0,046	0,395	0,000*	,890	1,123
Çalışanlar Arası İlişki	-0,003	0,060	-0,002	0,966	,822	1,216

Bağımlı değişken: Sektörde kariyer yapma isteği
*p<0,01; **p<0,05; R²=0,371; F=17,784 (0,000)

Tablo 8 incelendiğinde, oluşturulan model anlamlı olup (F=17,784; P=0,000) bağımlı değişkenin %37'sini açıklamaktadır. “terfi imkânları”, “iş arkadaşları ve işe bağlılık”, “yöneticilerin tutumu” ve “kişi endüstri uyumu” boyutlarının bağımlı değişkene olan etkileri anlamlı iken “ücret ve ek gelirler”, “işin doğası ve çalışma koşulları”, “sektörde eğitimin rolü” ve “çalışanlar arası ilişki” boyutlarının etkileri anlamlı değildir. Öğrencilerin sektörde kariyer yapma isteklerini en fazla etkileyen sektöre yönelik tutum faktörü “kişi endüstri uyumu” olup bunu “iş arkadaşları ve işe bağlılık” ve “yöneticilerin tutumu” takip etmektedir. Modelin Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) 10’un altında ve Tolerans Değeri 0,2’nin üstünde olduğundan modelde bir sorun olmadığı anlaşılmaktadır. Tahmin değişkenleri arasında mükemmel doğrusal ilişkinin söz konusu olmadığı, her tahmin değişkeninin varyansının farklı boyutunu açıkladığı söylenebilir. Bu bağlamda, H3. hipotezi “Sektöre yönelik kariyer yapma isteğini, sektöre yönelik diğer kariyer yapma tutum alt faktörleri anlamlı ve olumlu yönde etkilemektedir.” Sektöre yönelik kariyer yapma isteğini “Terfi İmkânları”, “İş Arkadaşları ve İşe Bağlılık”, “Yöneticilerin Tutumu” ve “Kişi - Endüstri Uyumu” faktör değişkenleri anlamlı ve olumlu yönde etkilediği için kısmen kabul edilmiş ve diğer faktör değişkenleri anlamlı olmadığı için kısmen kabul edilmemiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi’nde lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını ve bu tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer kararlarını nasıl etkilediği belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada;

Lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin turizm sektöründe çalışmaya yönelik tutumlarına ilişkin 8 temel boyut elde edilmiştir. Buna göre öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını oluşturan faktörler; “terfi imkânları”, “ücret ve ek gelirler”, “işin doğası ve çalışma koşulları”, “sektörde eğitimin rolü”, “iş arkadaşları ve işe bağlılık”, “yöneticilerin tutumu”, “kişi endüstri uyumu” ve “çalışanlar arası ilişki” olarak gruplandırılmıştır. Çalışmada belirlenen bu faktörlerin öğrencilerin turizm sektörünü kariyer olarak seçme isteği üzerindeki etkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

“Sektörde kariyer yapma isteği” faktörünü en çok etkileyen tutum faktörü “kişi endüstri uyumu” arasında (r=,477) gerçekleşmektedir. Bu bulgu, Pehlivan’ın (2008: 85) yaptığı çalışmayla aynı sonucu vermektedir. Aynı zamanda bu bulguyu, Erdinç (2012: 1575) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bulgular desteklemektedir. Öğrencilerin % 68,2’sinin turizm sektöründe ortaöğretim döneminde staj

yaparak sektör hakkında deneyime sahip oldukları belirtilmiş ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun turizm programını bilinçli tercih ettiği ifade edilmiştir. Yapılan diğer bir çalışmada turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin turizm ve otelcilik sektörüne yönelik genel olarak olumsuz tutuma sahip olduğunu ortaya koyarken, ortaöğretimde turizm sektöründe staj yaparak sektörel deneyime sahip olarak meslek yüksekokuluna yerleşen öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir (Olca ve Çelik, 2010: 295).

Kariyer yapma isteği konusunda “kişi endüstri uyumu” tutumunu takiben “iş arkadaşları ve işe bağlılık” faktörü etkili olmaktadır. İşletme içerisinde hâkim olan olumlu biçimsel olmayan yapıdaki arkadaşlık ilişkilerinin kişinin öncelikle işine daha sonra da örgütüne bağlılığını güçlendirdiği anlaşılmaktadır.

Örgüt kültürünü ve iklimini yansıtan yöneticilerin çalışanlara karşı tutumları önemli rol oynamaktadır. Yöneticilerin çalışanları motive etmeleri ve onları kendilerini geliştirme ve gerçekleştirme konusunda çabaları, öğrencilerin kariyer yapma isteklerini artırmada etkili olmaktadır.

Faktörlerle cinsiyetler arasında anlamlı farklılık sadece “işin doğası ve çalışma koşulları” faktöründe olduğu, yaşlar (17-19, 20-22, 23 ve üzeri), staj yapanlar – yapmayanlar ve ailesinde turizm sektöründe çalışan olanlar – olmayanların faktörlerle karşılaştırıldığında hiçbir faktör de anlamlı farklılığın olmadığı ancak lisede turizm eğitimi alanlar – almayanlar arasından sadece “yöneticilerin tutumu” faktöründe anlamlı farklılık olduğu çalışmanın diğer sorunları arasındadır.

Çalışmada 1. sınıf (3,54), okuyan öğrencilerin sektörde kalma isteği daha yüksekken 2. sınıf (3,46) ve 3. sınıfta (3,09) bu istek azalmakta fakat öğrencilerin stajlarını tamamlamaları ve sektörü her yönüyle tanımalarından ötürü 4. sınıfta (3,27) okuyan öğrencilerin sektörde kalma isteklerinde küçük bir artış olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 5). Varılan bu sonucu Erdinç ve Yılmaz (2012: 842) tarafından 12 farklı üniversitede toplamda 905 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırma da desteklemektedir. Bu araştırmada, öğrencilerin sınıfları ilerledikçe turizmden memnuniyetleri ve yeniden turizmi seçme oranları düşmektedir. Aynı şekilde Jenkins (2001: 18) tarafından konaklama öğrencilerinin turizm kariyerlerinde geleceğe yönelik bakış açılarını ortaya koyan çalışmada, öğrencilerin eğitimleri ilerledikçe turizm sektörüne yönelik tutumları olumsuzlaşmaktadır. Diğer bir çalışmada ise Kuşluyan ve Kuşluyan (2000: 257) turizm lisans öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik kariyer algıları ve tutumları ile ilgili çalışmada öğrencilerin %68,7’sinin eğitimin ilk yılında turizm endüstrisinde çalışma niyetinin olduğu, %42,5’u turizm endüstrisinin çalışma koşulları hakkında bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin turizm endüstrisine bağlantısının çok zayıf olduğu belirtilmektedir.

Araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere öğrencilerin bilinçsiz tercih yapmakta ve bunun bir sonucu olarak yerleştikleri bölümlerde istedikleri şartları bulamamakta ve gelecekle ilgili karamsar bir yapıya bürünmektedirler. Bu durumların aşılabilmesi için özellikle orta öğretim kurumlarında verilen rehberlik hizmetlerinin daha nitelikli hale getirilmesi ve öğrencilerin geleceklerini planlayabilecekleri beceriyi onlara kazandırabilmesi gerekmektedir. Hatta üniversite tercih dönemlerinde öğrencilerin becerileriyle paralel olan bölümleri seçmeleri yönünde teşvik edici olmalıdırlar. Bunun yanı sıra öğrenciler tercih ettikleri bölümlerin niteliklerini bilmeli ve bu niteliklerin kendi potansiyelleriyle uyumlu

olup olmadığını karşılaştırmalıdır. Ancak böyle bir kritik yaptıktan sonra o bölümü tercih etme veya etmeme kararını vermelidirler (Baltacı vd., 2012: 22).

Kariyer planlaması ve meslek seçimi bir bireyin yaşamındaki en önemli kararlardan birisi olmakla birlikte kişinin mesleğe duyduğu ilgi, sahip olduğu değerler, elde edeceği tatmin gibi etmenler ve kişisel özelliklerinin de meslek seçiminde etkili olduğu görülmektedir. Yetenek, ilgi, kişilik ve isteklerine uygun bir meslek seçen bireyin, bu alanda başarılı olma olasılığının yüksek olduğunu söylemek mümkündür (Erdem ve Kayran, 2013: 84–85). Bu açıdan bakıldığında bireyin öğrenim gördüğü bölümü isteyerek ve bilerek seçmiş olmasının mezun olduktan sonra mesleği yapma isteğinin kariyer değerleri üzerinde etkili olduğunu söylenebilir (Gezen ve Köroğlu, 2014: 229). Bu bağlamda turizm sektöründe profesyonel ve akademik kariyer yapmak isteyen öğrencilere turizm lisans eğitimi veren okulların öğrenci kaynağının, meslek yüksekokulların da kaynağı olan turizm eğitimi veren ortaöğretim kurumları olması önerilmektedir.

Tüm bilimsel çalışmalarda olduğu gibi, bu araştırmanın da bazı kısıtları bulunmaktadır. Araştırmanın sadece Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi lisans öğrencileriyle sınırlı olması, bu çalışmanın en önemli kısıdını oluşturmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda ise örneklem sayısı artırıp diğer üniversiteler örneklem alanı seçilerek kıyaslamalar yapılabilir. Bu çalışma gelecekte öğrencilerin sektöre karşı tutumlarını olumlu ve/veya olumsuz etkileyen unsurların ortaya konulması açısından faydalı olacağı ve gelecekte bu konuda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ülkelerin geleceğinde önemli rol oynayan insan varlığına yapılan uzun vadeli ve en önemli yatırım olarak tanımlanan eğitimin sonuçlarının dikkate alınması elzemdir. Özellikle devlet açısından yüksek maliyetli olan mesleki eğitimin istenilen nicelikte ve nitelikte insan gücü yetiştirilmesi ve yetiştirilen insan gücünün öngörülen sektörlerde istihdam edilmesi bir zorunluluktur. Turizm eğitimi alan öğrencilerin sayısının artmasına rağmen, öğrencilerin turizm sektörünü tercih etmemesi, hem devlet açısından hem de turizm eğitimi alan öğrenciler açısından sosyo-ekonomik büyük bir kayıptır. Sürdürülebilir turizm bağlamında sektörün istenilen nicelikte ve nitelikte sürdürülebilir insan kaynaklarını istihdam edilebilmesi için turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer planlaması ve seçiminde önemli rol oynayan sektörle ilgili tutumlarının bilinmesi büyük önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, küreselleşen turizm dünyasında ülkeler arasında yoğun bir rekabet yaşanmaktadır. Bu rekabette ön sıralarda sunulan turizm hizmetinde en kaliteli hizmeti sunan ülkeler yer alacaktır. Müşterilere sunulan kaliteli turizm hizmeti, verilen turizm eğitiminin kaliteli olması ve turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde istihdam edilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu bağlamda turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde kaliteli insan kaynağı sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için sektöre karşı tutumlarının belirlenmesi, olumsuz tutum yaratan sorunların saptanması ve bu sorunların çözümlenmesi hem eğitim kurumları hem de turizm sektörü açısından büyük önem arz etmektedir.

6. KAYNAKÇA

- Aksu, Akın - Köksal, Can Deniz (2005). "Perceptions and Attitudes of Tourism Students in Turkey", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, (436-447).
- Avcıkurt, Cevdet - Deveci, Bilal - Türkmen, Serkan (2012). "Balıkesir İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (BTİOYO) Mezunlarının Turizm Sektöründeki İstihdam Profili", *Turizm Eğitim Konferansı-Tebliğler*, (109-119).
- Avcıkurt, Cevdet - Karaman, Sebahattin (2002), "Lisans Eğitimi Veren Turizm Okullarının Ders Programları Karşılaştırılması", *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü*, 11-13 Aralık 2002, Ankara. (53-65).
- Baltacı, Furkan - Üngören, Eengin - Avsallı, Hüseyin - Demirel, Osman Nuri (2012). "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma" *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt.4, Sayı.1, (17-25).
- Berberoğlu, Giray (1990). "Kimyaya İlişkin Tutumların Ölçülmesi", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt.14, Sayı.6, (16-27).
- Boylu, Yasin - Arslan, Emin (2013). "Türkiye'deki Turizm Eğitiminde Son Rakamsal Gelişmeler", *14. Ulusal Turizm Kongresi*, 05-08 Aralık 2013, Kayseri, (539-556).
- Büyüköztürk Ş. (2002). "*Veri analizi el kitabı*". Pegem Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Cömert, Menekşe. (2014). "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektörde Çalışmak İstedikleri Alanlar ve Sektördeki İstihdamda Cinsiyet Ayrımcılığıyla İlgili Düşünceleri", *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, Sayı.1, (50-62).
- Çatı, Kahraman - Bilgin, Yusuf (2013). "Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, (23-45).
- Çimen, Hürriyet - Akbaba, Atilla (2006). "Otel Yöneticilerinin Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Almış İşgörenleri ile İlgili Değerlendirmeleri: Ankara'daki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Bir Araştırma", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt.6, Sayı.12, (229-251).
- Davis, L.L. (1992). "Instrument review: Getting the most from a panel of experts". *Applied Nursing Research*, 1992: 5: (194-197).
- Demirel, Özcan (1993), *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Uşem Yayınları, Ankara.
- Diñer İstanbullu, Füsün - Akova, Orhan - Kaya, Fazıl (2013). "Meslek Yüksekokulu Turizm Ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Kariyer Planlaması Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Üniversitesi ve Gümüşhane Üniversitesi Örneği", *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, Cilt.1, Sayı.2, (42-56).
- Doğan, Mustafa - Kekeç Morkoç, Dilek (2014). "Önlisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Almış Mezunların Mesleki Eğitime Yönelik Görüşleri: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği", *15. Ulusal Turizm Kongresi*, 13-16 Aralık 2014, Ankara, (1422-1435).
- Duman, Teoman - Tepeci, Mustafa - Unur, Kamil (2006). "Mersin'de Yükseköğretim ve Orta Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektörün Çalışma Koşullarını

- Algılamaları ve Sektörde Çalışma İsteklerinin Karşılaştırmalı Analizi”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.17, Sayı.1, (51-69).
- Ehtiyar, Rüya - Üngüren, Engin (2008). “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt.1, Sayı.4, (159-181).
- Erdem, Barış (2010). “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Otel İşletmelerinin Animasyon Bölümüne Yönelik Tutumları: Ampirik Bir Araştırma”, *Ege Akademik Bakış/ Ege Academic Review*, Cilt.10, Sayı.3, (1085-1113).
- Erdem, Barış - Kayran, Mehmet Fatih (2013). “Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt.14, Sayı.1, (81-106).
- Erdinç, Saliha Başak (2012). “Determining of College Students' Trends about Tourism Sector: A Case Study at Akdeniz University”, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (1573-1577).
- Erdinç, Saliha Başak - Yılmaz, Gökhan (2012), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilere Yönelik Betimleyici Bir Araştırma Turizm, Turist ve Antalya İle İlgili Görüşleri”, *13. Ulusal Turizm Kongresi*, 06-09 Aralık 2012, Antalya, (833-844).
- Erdoğan, Nihat (2003). *Kariyer Geliştirme: Kuram ve Uygulama*, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Eren, Erol (1993). *Yönetim Psikolojisi*, 4. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Ertürk, Selahattin (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*, EDGE Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Eryiğit, Süleyman. (2000). “Kariyer Yönetimi”, *Kamu İş: İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, (1-26), <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/616.pdf>, E.T.: 06.01.2017.
- Gezen, Tuba - Köroğlu, Özlem (2014). “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Seçimine Etki Eden Kariyer Çapalarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt.16, Sayı.2, (213-234).
- Hacıoğlu, Necdet (1992). “Yükseköğretimde Mesleki Turizm Eğitimi Geliştirme Perspektifleri”, Turizm Eğitimi, Ankara, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Yorum Basın Yayın San. Ltd. Şti.: 92.
- Hair, Joseph - Ronald L. Tatham - Rolph E. Anderson - William Black (1998). *Multivariate Data Analysis*, 5th Edition, Prentice Hall, USA.
- Jenkins, Andrew Kevin (2001). “Making a Career of it? Hospitality Students' future Perspectives: an Anglo-Dutch Study”, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol.13, Iss.1, (13-20).
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1998). *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Kalaycı, Şeref (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayınevi, Ankara
- Keskin, Emrah - Örgün, Emrah (2015). “Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Sürdürülebilir Turizm Olgusunun Kavramsal Analizi: Ürgüp Örneği”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, Cilt.3, Sayı.1, (30-40).
- Koca, Ayşe İpek (2010). “Kariyer Seçiminde Kariyer Değerleri ile Demografik Faktör İlişkisi: Çukurova Üniversitesi'nde Bir Araştırma”, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt.14, Sayı.1, (56-70).

- Kozak, Meryem - Kızılırmak, İsmail (2001). “Türkiye’de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Sayı.12, (9-16).
- Kuşluyan, Salih - Kuşluyan, Zeynep (2000). “Perceptions and Attitudes Of Undergraduate Tourism Students Towards Working in the Tourism Industry in Turkey”. *Tourism Management*, Sayı.21, (251-269).
- Maxwell, John Calvin (1996). *Kazanan Tutum*, Çev. Ulaş Kaplan, Sistem yayıncılık, İstanbul.
- MFA, 2017, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-dunya-turizm-orgutu.tr.mfa>, E.T, 06.01.2017
- Mısırlı, İrfan (2002). “Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon)”, *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, Cilt.13, Sayı.1, (39-55).
- Nakip, Mahir (2003). *Pazarlama Araştırmaları: Teknikler ve Uygulamalar*, Seçkin Kitapevi, Ankara.
- Olca, Atınç - Çelik, Zafer (2010). “Turizm ve Otel İşletmeciliği Programında Öğrenim Gören Öğrencilerin Otelcilik Mesleğine İlişkin Algıları”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.9, Sayı.2, (279 -301).
- ÖSYM, 2015, <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/2015-OSYSKONTKILAVUZU15072015.pdf>, E.T, 29.01.2016
- Pehlivan, Rabiye (2008). *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektör İle İlgili Tutumlarının Mezuniyet Sonrası Kariyer Seçimlerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ross, Sheldon (2004). *Introduction To Probability and Statistics For Engineers and Scientists*. Elsevier Academic Press, San Diego.
- Solmaz, Seyit Ahmet - Erdoğan, Çağrı (2013). “Turizm Eğitimi Alan Ön Lisans ve Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisine Bağlılık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, *14. Ulusal Turizm Kongresi*, 05-08 Aralık 2013, Kayseri, (557-573).
- Tavşancıl, Ezel (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, 4. Baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- TÜRSAB, 2017, http://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turist-sayisi-ve-turizm-geliri/2003-gelirsayi-ve-ortalama-harcama_68.html, E.T., 23.06.2017
- UNWTO, 2017, <http://themis.unwto.org/content/institutions-unwtotedqual-certified-programmes#EUROPE>, E.T, 06.01.2017
- Ünlüöner, Kurban (2004), “Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması 1998-1999 ve 2003-2004 Öğretim Yılları” *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt.7, Sayı.1, (108-130).
- Ünlüöner, Kurban - Boylu, Yasin (2009). “Türkiye’deki Örgün Turizm Eğitimine İlişkin Rakamsal Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *10. Ulusal Turizm Kongresi*, 21-24 Ekim 2009, Mersin.
- Ünlüöner, Kurban - Boylu, Yasin (2005), “Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.3, Sayı.12, (11-32).

- Üzümcü, Tülay - Bayraktar, Süheyla (2004). “Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yüksek Öğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etiksel açıdan İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması”, 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Bildiri Kitabı*, (80).
- Yazıcıoğlu, Yahşi - Erdoğan, Saniye (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yeşilyaprak, Binnur (2012). “Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığına Giriş” (Ed) Yeşilyaprak, Binnur *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*, Pegem Yayınevi, Ankara, (2-39).
- Yıldız, Banu (2013). “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektörde Çalışmaya Yönelik Bakış Açıkları”, 14. *Ulusal Turizm Kongresi*, 05-08 Aralık 2013, Kayseri, (595-614).